

Henrik C. Wegeners tale ved Bibliotekshaven LIVE 1:4

Taler

Henrik Caspar Wegener
Rektor på Københavns
Universitet

Dato

22. august 2024

Sted

Det Kongelige Biblioteks
Have, Christiansborg Slot,
Proviantpassagen 1, 1218
København

Omstændigheder

Over fire sensommertorsdage i august og september inviterede Det Kgl. Bibliotek til Bibliotekshaven LIVE. Årets tema var *forandring* og arrangementerne bød på forskellige performances, herunder *dagens taler*, som denne dag var Henrik C. Wegener.

[Intro om Lyse nætter, Corona og Fællessang]

Tak til Det Kongelige Bibliotek for invitationen til denne skønne have.

Tak fordi jeg må komme her som rektor af Københavns Universitet og tale om forandringer.

Jeg er glad for at være taler på det første LIVE-møde og de næste 4 torsdage vil det jo også handle om forandringer

– i musik, lyrik og taler.

Kan I huske dengang vi udvidede vores ordforråd med nogle slemme ord.

- PCR-test.
- Kontakt-tal.
- Smittekurve.
- Og det værste... virtuel fredagsbar.

Men husker I også coronaens positive ord?

Særligt ”fællessang”.

Det var Alberte (der kommer senere) der fik mig til at tænke på fællessang.

Sangen ”Lyse nætter ” blev jo nærmest en ny nationalsang,
der gav håb.

Visheden om, at der kommer lys – efter mørket.

”Forandringer” – i positiv forstand – det er overskriften på min opsang i dag.
Jeg vil tale om forandringer – set fra universitetet.

Først lige en videnskabelig korrektion.
Fællessang, og særligt tillid til myndigheder og velfungerende myndigheder – var vigtige for, at Danmark kom nogenlunde gennem pandemien.

Men den afgørende faktor var vaccinen.
Pfizer-vaccinen blev udviklet af et tyrkisk/tysk forskerpar fra Frankfurt: Ugur Sahin and Özlem Türeci.
mRNA-teknologien bag vaccinen blev opdaget i 1980erne af den ungarske forsker Kati Kariko.
Hun modtog nobelprisen i medicin sidste år.
Det siger noget om, at store forandringer er lang tid undervejs.
At vi skal være tålmodige.
Og at forskningen er international og åben i sin natur.

[3 forskningshistorier]

Egentlig er det et paradoks.
Jeg er rektor nummer 259 på et universitet fra 1479.
Universitetet er en gammel idé – men det skaber hele tiden noget nyt.

Universitetet har forandret verden i 500 år
før der var nogen der fandt på ordet innovation.

Så spænd sikkerhedsselen – her kommer 3 prøver på universitetets
monumentale forandringskraft.

Tag historien om **Albert Einstein**.
Han underviste i fysik på universitetet i Zürich omkring år 1900.

Eksamenstiden stod for døren.
Og Einstein forberedte spørgsmålene til det grønne bord.
En kollega læste eksamensopgaven og sagde fuld af forundring:

”Hør her, Einstein, det er da de samme spørgsmål,
du stillede for to år siden. Det går da ikke”.

”Jo, jo” svarede Einstein.

”Spørgsmålene er de samme. Men svarene er nye”.

Ja, der var fart på fysikken dengang, der ændrede verden, nærmest med lysets hastighed.

Eller tag historien om én af mine helte.

Louis Pasteur.

Mikrobiologiens fader.

Det hører med til historien, at jeg selv er mikrobiolog
– og faktisk en fan.

Jeg har brugt tre årtier på at bekæmpe smitsomme sygdomme – fra svinestald til slagteri, køledisk, indkøbsvogn og køkkenbord.

Ikke mange får et ord opkaldt efter sig.

At ”google”.

Og ”platonisk” – er to eksempler.

At ”pasteurisere” betyder at opvarme fødevarer til noget der ligner sauna-temperatur – og dermed dræbe bakterier.

Uden Pasteur, ingen frisk mælk eller god vin.

At pasteurisere er mere end rigeligt til en nobelpris.

Men Pasteur har så mange opdagelser på sin gode samvittighed, at der er nok til mindst 3 nobelpriser.

- Pasteur afgjorde et af tidens store spørgsmål – og bevidste at liv opstår af liv.
- Han beviste sammenhængen mellem mikroorganismer, sygdom og død.
- Og han udviklede princippet bag vaccination. Altså at man ved at tilføre kroppen en fortyndet infektion lærer kroppen at bekæmpe en rigtig virus.
- Uden Pasteur ville rabies, pest og kopper stadig være fatale.
- Uden Pasteur var Jordens befolkning ikke være syv-doblet siden han blev født i 1822.

Her kommer en sidste historie om videnskabens forandringer.

En historie, som er forklaringen på, at en virksomhed i Bagsværd er blevet

Europas mest værdifulde.

Mere værdifuld end de andre C25 virksomheder i Danmark – tilsammen.

Ja, hvis det ikke havde været for **Novo Nordisk**,
var nationalregnskabet gået i minus.

Her er hvad der skete:

Vi befinder os i en barak ved Bispebjerg Hospital i 1970erne.

En ung læge ved navn **Jens Juul Holst** er på vej til at blive kirurg.

Men så undrer han sig.

Hvordan kan det være, at blodsukker og vægt falder på de patienter,
der via en gastric bypass-lignende operation,
får ført maden næsten direkte ned i tyndtarmen?
Der må ske ”noget” i tarmen.

Jens bliver forsker og går på jagt efter dette ”noget”.
Han opdager tarmhormonet ”Glucagon Like Peptide 1”
– med kælenavnet GLP-1.
Sikke en opdagelse!

Forståelsen af det stof har ført til ny medicin – Victoza, Ozempic og Wegovy –
der modvirker diabetes og fedme.

Og meget tyder på, at det også virker mod fedtlever, hjertekar-sygdom og nyre-
lidelser.

GLP-1 er intet mindre end ”stofskifte-orkesterets dirigent”.

2023 blev kaldt the “Year of Ozempic” i the New Yorker.

Og CEO Lars Fruergaard blev “Person of the Year” i Financial Times.

[Afslutning om dannelse, musik og litteratur]

Det var tre historier om forskningens forandringskraft.

En hurtig hovedregning viser:

Hvis vi bare fostrer nogle få Niels Bohr eller Jens Holst hvert århundrede, så er

hele universitetet tjent hjem.

Men vi behøver ikke anskue universitetet som en lotto-kupon,
der måske – måske ikke – giver gevinst.

For vi har en sikker gevinst gennem *alle* vores studerende.

Hvem var det, som fik bevæget klimakrisen fra de videnskabelige artikler og helt
ud til indkøbskurven og køkkenbordet?

Politikerne – hm...

Forskerne – jo, de ville gerne.

Men det var nok mest de unge og de studerende.

Hvem er det vigtigste værn mod anti-demokratiske autoritære ledere, som griber
efter magten i Washington, Paris og Berlin?

Hvem gør som fødselsdagsbarnet Immanuel Kant, den store tyske filosof, der
bliver 300 år i år?

Hvem lever op til Oplysningens Valgsprog: ”Hav modet til at betjene dig af din
egen fornuft?”

Det gør alle de medborgere i et demokrati som Danmark,
der ikke kun er blevet uddannet, men også dannet.

Selvfølgelig vil jeg hævde, at universitetet er en af de største dannelses-
institutioner.

Men der er andre.

Dannelse foregår også i idrætsforeninger, i den lokale Røde Kors butik, på
biblioteket eller når vi er samlet på en sommerdag for at høre musik og poesi.

Alle de steder, hvor vi lærer at vi er et fællesskab

– og at vi mennesker har brug for hinanden.

Dannelsen strømmer særligt gennem musik og litteratur.

Der står i et af Aminas¹ digte:

”et digt behøver ikke redde verden/

*det skal kun forene det faktum at det ønsker det,
med det faktum at det ikke kan”.*

Måske er jeg mere optimist.
Jeg tror, at et digt *kan* ændre verden.
Jeg tror, at en sang *kan* ændre verden.

Så lad mig slutte med en kendt teolog og filosof fra Københavns Universitet.
Søren Kierkegaard havde det vist med Mozart, som jeg har det med Pasteur.
Mozart ændrede Kierkegaards verden i positiv forstand.

Her kommer et citat.

”Udødelige Mozart!

Dig hvem jeg skylder alt.

Hvem jeg skylder, at... min sjæl forbausedes.

...

Ja, dersom Mozart blev taget bort,

dersom hans navn blev udslettet

da ville den eneste pille blive omstødt,

der ... forhindrede, at ikke alt for mig styrtede sammen i et grænseløst kaos”

Vi befinder os i en tid, hvor militært isenkram – med god grund – har høj prioritet henne om hjørnet i Finansministeriet.

Men vi skal også have noget at *leve af* – som videnskabelige opdagelser der kan veksles til mere sundhed, bedre liv, mange arbejdspladser og mange skattekroner.

Og vi skal have noget at *leve for* – musik og litteratur.

Det hele findes ... på universitetet.

Vi skal bevare universitetet for at skabe gode forandringer og oplysning.

Nu glæder jeg mig til at høre Alberte og Andreas.

Tak og fortsat god aften.

1. Amina Elmi, dansk forfatter, som optrådte til arrangementet.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/henrik-c-wegeners-tale-ved-bibliotekshaven-live-1-4>